

Edward Said, Siyonizm, Emperyalizm ve Sosyal Bilimler

18. ve 19. yüzyıllarda emperyalizm ve sömürgecilik, dünya haritasını ve insanlık tarihini şekillendiren başlıca unsurlar oldu. Theodor Herzl'in "Yahudi Devleti" kitabında anlattığı Siyasi Siyonizm'in kökleri, bu emperyalizm ve sömürgecilikten türemiştir. Siyonizmi anlamak, 19. yüzyılda güç kazanan emperyalizm ve onunla birlikte ortaya çıkan ırkçılık düşüncesini anlamakla mümkündür. Bu nedenle, 1880'lerden itibaren Filistin'in sömürgeleştirilmesinin temelleri, Avrupa entelektüel kültürünün tarihinde aranmalıdır.

20. yüzyılın önde gelen düşünürlerinden Edward Said, "Emperyalizm ve Siyonizmin Entelektüel Kökenleri" başlıklı makalesinde, Batılı aydınların ABD, Batı ve Siyonistlerin gerçekleştirdiği soykırımlara neden sessiz kaldığını inceler. Said, "Oryantalizm" adlı eserinde Batı'nın Doğu'yu algılamasını ve bu algının emperyalist politikaları nasıl şekillendirdiğini derinlemesine analiz eder. Said'e göre, bu süreç, Batı'nın Doğu'yu egzotik ve geri kalmış olarak tasvir ederek emperyalist politikalarını meşrulaştırmasına yol açmıştır.

Siyonizm bağlamında Said, bu hareketin Yahudi halkının tarihsel ve dini bağları üzerine, Batı'nın ırkçı düşüncesi ve emperyalist ruhu ile birlikte Filistin toprakları üzerinde bir ulusal devlet kurma çabasını ele alır. Said, bu sürecin emperyalist güçlerin desteğiyle gerçekleştiğini ve Filistin halkının haklarının ihlal edildiğini vurgular.

Said şöyle der: "Emperyalizm ve siyonizmin entelektüel köklerini açıklamak istiyorum, çünkü her ikisi de 19. yüzyıl siyaset ve kültür düşüncesinin mirası olarak bizi etkilemeye devam ediyor. Bu mirası tam olarak anlamadan, ırkçılığın yeni veya geçici bir olgu olduğunu düşünme hatasına düşebiliriz. Siyonizm ve emperyalizmin birbirlerinden nasıl ilham aldığını, her ikisinin de Batı'nın siyasi ve entelektüel kültürünün merkezinde yer aldığını göstereceğim."

Said, sosyal bilimlerin emperyalizmin bir aracı olarak kullanıldığını belirtir: "Sosyal bilimler, emperyalizmin keşif koludur. Batı düşünce sistemini anlamadan, emperyalizmi ve Avrupa'dan dünyaya yayılan ırkçılığı anlamak zor." Said, emperyalizmin, toprak genişlemesi ve bunun meşrulaştırılmasına dayanan bir siyasi felsefe olduğunu söyler ve modern bilimsel emperyalizmin felsefi, ekonomik ve toplumsal bileşenlerine dikkat çeker.

"19. yüzyıl Avrupa bilimi, insanları ve dünyayı sınıflandırmada büyük bir başarı elde etti. Modern emperyalizmin gerçek kökeni, sistematik sınıflandırma düşüncesidir. Bu düşünce, insanları beyaz, kırmızı, sarı, kahverengi ve siyah

tiplere ayırarak ırkçılığı doğurmuştur” diye devam eden Said, bu sınıflandırmaların bilimlerde nasıl yer aldığını ve emperyalizmin insanları ve toplumları çarpık bir şekilde nasıl uyguladığını anlatır.

Said, karşılaştırmalı anatomide Linnaeus, Buffon ve Cuvier gibi bilim adamlarının yaptığı sınıflandırmaları ele alır. Bu sınıflandırmaların, insanları farklı ırklara ayırarak ırkçı düşüncelere yol açtığını ve bu düşüncelerin Gobineau ve Spengler gibi düşünürlerin eserlerinde yoğunlaştığını belirtir. Gobineau’dan Spengler’e kadar birçok Batılı entelektüelin ırkçı düşüncelere sahip olduğunu vurgulayan Said, üstün ırk teorisinin bu düşüncelerden kaynaklandığını ifade eder. Said, sosyal bilimlerin 19. yüzyılda yaptığı ayırımların sömürgecilere hizmet ettiğini, bu bilimlerin toplumları uygar ve geri olarak ayırırken emperyalizme uygar olmayan toplumları yok etme hakkı verdiğini belirtir.

Said, modern Avrupa sömürgeciliğinin, Amerika, Afrika ve Asya’daki toplulukların toprak haklarının gasp edilmesinin sosyal bilimlerdeki öğretilerden kaynaklandığını söyler. “İnsanlar beyaz gelişmiş üreticiler ve siyah aşağı tüketiciler olarak ayrıldı; topraklar uygar ve boş alanlara ayrılarak beyaz Avrupalıların hakkı altında ele geçirildi” diyerek 19. yüzyılın sosyal bilimleri ile emperyalizm arasındaki ilişkiyi eleştirir.

Said, Batılı olmayan bütün ırkların yönetilmek, yok edilmek ya da topraklarının ellerinden alınması gerektiği yönündeki düşüncelerin bilim, kültür ve yüksek ussallık adı altında yapıldığını belirtir. “Karl Marx bile Hindistan ve İngiliz sömürgeciliği hakkında yazarken, İngiliz sömürgeciliğinin Hintliler için faydalı olacağını ve onları Doğulu geri kalmışlıktan kurtaracağını düşünmüştü” diyerek bu düşüncelerin yaygınlığını vurgular. Said ayrıca, “Benzer bir biçimde, Fransız ozanı Lamartine, 1833’te Filistin ve Suriye’yi gezmiş, binlerce kasaba ve insanı tanımış, yine de insansız topraklar, sınırı olmayan beldeler, gerçekliği olmayan toplumlar gördüğünü açıklayabilmiştir” der.

Edward Said, Batı’nın ırkçılığından etkilenen siyonizmin, Filistin halkını yok saymasının ve topraklarını işgal etmesinin arkasında Batı’nın entelektüel birikiminin olduğunu ifade eder. İşgalci İsraili liderlerin Filistinlileri hem hayvan hem de medeni olmayan toplum olarak lanse etmesinin sebebinin bu düşünce olduğunu vurgular. Filistin sorununun çözümü için sosyal bilimlerin yenilenmesi gerektiğini belirten Said, Batılı aydınların soykırım konusunda sessiz kalmalarını da sert bir dille eleştirir.

Mısırlı ünlü düşünür Abdulvahap el-Messiri de siyonizmin, emperyalizmin ve Batı’nın ırkçılığının bir ürünü olduğunu kabul eder ancak siyonizmi şöyle tanımlar: “Siyonizm, özünde Avrupa’nın, Avrupa’dan herhangi başka bir bölgeye nakil vasıtasıyla Yahudi insan fazlalığından kurtulma hareketidir. Sonunda stratejik önemine ve Yahudilerle bağı olduğu inancına bakılarak bu bölgenin Filistin olmasına karar verildi.” Yahudiler bir arada toplansın ve nakil operasyonu kolayca gerçekleşsin diye Batılılar tarafından: “Siz hiç kimsenin yaşamadığı bir yere gidiyorsunuz. Eğer orada yaşayan bir halk varsa da, daha önceki tecrübelerde olduğu gibi yerleşimin tamamlanması işleminin; yok edilmeleri, nakledilmeleri ya da köle edilmeleri yöntemlerinden biriyle gerçekleşmesi çok kolay olacak” denildi.

Sonuç olarak, ABD ve Batılı emperyalistlerin Amerika, Asya, Afrika ve Ortadoğu’da halkları katlederken ve ülkeleri işgal ederken kullandığı argümanlar, siyonizm tarafından da Filistin halkını katletmek ve topraklarını işgal etmek için kullanılmıştır. 200 yıl-

dır sosyal bilimler, emperyalist, sömürgeci ve siyonist güçlere düşünsel destek sağlayarak dünya çapında acımasız katliamlara yol açmıştır. Bu sosyal bilimler sayesinde toplumlar, kendi kültürlerinden, dinlerinden, etnik kökenlerinden, coğrafyalarından ve tarihlerinden utanç duyar hale gelmiştir. Fransız düşünür Jean Baudrillard’ın söylediği gibi, “modernite, insanın kendi orijinalliğinden utanmasıdır.”

Turan Kışlakçı

